

DEN NORSKE KIRKE
Ungdommens kirkemøte 2018

Protokoll fra

Ungdommens kirkemøte 2018

28. september til 2. oktober på Scandic Stavanger Forus hotell

Innhold

UKM 01/18 KONSTITUERING, STATUTTER OG FORRETNINGSORDEN FOR UKM 2018	3
UKM 02/18 ORIENTERINGSSAKER	7
UKM 03/18 VAL	8
UKM 04/18 KIRKENS ANSVAR FOR BARNS RETTIGHETER	11
UKM 05/18 SEKSUALUNDERVISNING I KYRKJA	16
UKM 06/18 KONFIRMERT – HVA NÅ? UNG I KIRKEN 15-30 ÅR	20
UKM 07/18 HOVEDGUDSTJENESTEN	24
UKM 08/18 FRYKT IKKE? KIRKENS MØTE MED FREMMEDFRYKT	29
UKM 09/18 FORSLAG TIL TEMA TIL FOKUSSAK TIL UKM 2019	34
UKM 10.1/18 RESOLUSJON STØTTE TIL OPERASJON DAGSVERK 2018	35
UKM 10.2/18 RESOLUSJON SAMISKE BARN OG UNGDOMS RETT TIL EGET SPRÅK, IDENTITET OG KULTUR	36
DELEGATER OG OBSERVATØRER PÅ UNGDOMMENS KIRKEMØTE 2018	38

UKM 01/18

Konstituering, statutter og forretningsorden for UKM 2018

Vedtak:

- Forretningsorden for UKM 2018 er godkjend.
- Innkalling og sakspapir for UKM 2018 er godkjende.

Val:

UKM valde

- Petter Rønneberg, Einar Østerhagen og Therese Egebakken som dirigentar.
- May Bente Anita Jønsson, Alex Ramstad Døsvik og Jofrid Brennsæter som valkomité for UKM 2018.
- Rådgjevarar ved bispedømekontora og Kyrkjerådet som teljekorps.
- Odd Erik Stendahl og Kristian Myhre som referentar.

Ungdommens kirkemøte (UKM) har både *statutter* og *forretningsorden*. Det er Kirkerådet som vedtar de grunnleggende reglene og rammene for UKM (statutter), mens UKM selv har ansvar for praktisk gjennomføring av møtet (forretningsorden).

Statutter for UKM

1. Ungdommens kirkemøte arrangeres av Utvalg for ungdomsspørsmål i samarbeid med Kirkerådets sekretariat.
2. Ungdommens kirkemøte skal utføre sitt arbeid i lojalitet mot den evangelisk-lutherske lære.
3. Saker til Ungdommens Kirkemøte må meldes til Kirkerådets sekretariat senest 14 uker før møtet.
4. Ungdommens kirkemøte behandler og uttaler seg i saker som angår Den norske kirke nasjonalt og internasjonalt. Ungdommens kirkemøte kan melde saker til behandling på Kirkemøtet.
5. Valg

Blant Ungdommens kirkemøtes delegater velges:

- Leder av Utvalg for ungdomsspørsmål for en periode på to år, ved særskilte avstemning. Lederen møter i Kirkemøtet og Kirkerådet med tale og forslagsrett.
- Tre representanter til å delta på Kirkemøtet med tale og forslagsrett.

DEN NORSKE KIRKE

Ungdommens kirkemøte 2018

- Fem medlemmer til Utvalg for ungdomsspørsmål.

Ungdommens kirkemøte velger også to medlemmer til Utvalg for ungdomsspørsmål på bakgrunn av særlig kompetanse.

Vararepresentant for Utvalg for ungdomsspørsmål leder oppnevnes av utvalget.

Medlemmene til Utvalg for ungdomsspørsmål velges for to år, slik at halve utvalget er på valg hvert år.

6. Delegater til Ungdommens kirkemøte

6.1. Ungdommens kirkemøte består av to delegater fra hvert bispedømme, to delegater fra Samisk ungdomsutvalg (inkludert utvalgets leder), én samisk delegat fra hvert av de tre nordligste bispedømmene, en delegat fra Døvekirken, en delegat fra hver av organisasjonene som driver ungdomsarbeid tilknyttet Den norske kirke, medlemmer av Utvalg for ungdomsspørsmål, samt de medlemmer av bispedømmerådene, Kirkerådet, Samisk kirkeråd og Mellomkirkelig råd, som er under 30 år. De fire representantene som ble valgt til Kirkemøtet foregående år inviteres til det påfølgende UKM med møte-, tale-, forslags- og stemmerett.

6.2. Delegatene fra bispedømmene velges av og blant bispedømmets Ungdomsråd, som igjen må være valgt på bispedømmets Ungdomsting. Kirkerådets sekretariat kan i særlige tilfeller gi dispensasjon fra dette.

6.3. Delegatene fra organisasjonene oppnevnes av organisasjonens landsstyre eller lignende. Kirkerådets sekretariat kan i særlige tilfeller gi dispensasjon fra dette.

7. Observatører på Ungdommens Kirkemøte

Døvekirken og organisasjonene kan sende en observatør i tillegg til delegaten. Denne har tale- og forslagsrett. Medlemmene av Samisk ungdomsutvalg som ikke er delegater, kan møte på Ungdommens kirkemøte med tale- og forslagsrett. Kostnadene for opphold dekkes av sende-enhet. Feltprestkorpsset inviteres til å sende en observatør med tale- og forslagsrett. Denne observatøren må være medlem av Den norske kirke. Medlemmer av valgkomiteen som ikke er delegat, møter med tale- og forslagsrett.

8. Ungdommens kirkemøte vedtar selv nærmere regler og forretningsorden for gjennomføring av Ungdommens kirkemøte.

9. Statuttene trer i kraft straks. Fra samme tid oppheves statutter 12. mars 2010 for Ungdommens kirkemøte.

Vedtatt i Kirkerådet september 2018.

Forslag til forretningsorden for Ungdommens kyrkjemøte 2018

Plenumsarbeid

1. Ungdommens kyrkjemøte arbeider gjennom plenumssamlingar og komitear.

2. Møtet blir leidd av tre dirigentar. Dei treng ikkje vere blant delegatane i møtet. Møteleiinga har plikt til å leie forhandlingane i tråd med dei reglane som til kvar tid gjeld for Ungdommens kyrkjemøte og vanleg møteskikk.

3. Når møtet begynner, skal det veljast eit teljekorps og referentar som under møtet rettar seg etter tilvisingar frå møteleiinga.
4. Ungdommens kyrkjemøte veljar ein valkomité som skal førebu valet av Utval for ungdomsspørsmål, deriblant leiar, representantar til Kyrkjemøtet og ny valkomité på det påfølgjande møtet. Det skal veljast ein person frå Utval for ungdomsspørsmål og to delegatar. Ungdommens kyrkjemøte fastsett nærmare retningslinjer for valkomiteen.
5. Delegatane og representantane med tale- og forslagsrett teiknar seg til innlegg ved å gi røysteteikn eller ved bruk av elektronisk møtesystem. Det er høve til å ha inntil to korte replikkar og ein svarreplikk til kvart innlegg.
6. Møteleiinga skal, når det er påkravd, regulere taletid og høve til replikk. Når møteleiinga ønskjer å setje strek, skal ein kunne teikne seg under innlegget til den neste talaren.
7. Den som teiknar seg til forretningsordenen, dagsordenen, voteringsordenen eller for saksopplysning, skal få ordet like etter siste talar. Forslag om å avbryte ei sak, oppheve at strek er sett eller gå direkte til røysting, skal takast direkte opp til votering.
8. I saker der det skal gjerast vedtak, skal behandlinga i hovudsaka skje både i komitear og plenumssamlingar. Ei sak går først til behandling i ein komité, som diskuterer seg fram til ei felles fråsegn som skal leggjast fram for møtet i plenum. Ei sak kan behandlast fleire gonger i plenum eller komité. Dersom ein komité kjem med ei delt innstilling, skal innstillinga frå både fleirtalet og mindretalet leggjast fram for plenumssamlinga. Ungdommens kyrkjemøte kan og vedta at saker skal behandlast direkte i plenum.
9. Delegatane og representantane med tale- og forslagsrett har frammøteplikt til alle komité- og plenumssamlingar. Fråvær skal godkjennast av komitéleiaren eller dirigentskapet etter skriftleg søknad.
10. Ungdommens kyrkjemøte kan gi gjester og andre inviterte talerett. Ein representant for Metodistkyrkjas Ungdomsforbund blir invitert til å delta på Ungdommens kyrkjemøte, også komitémøta, med møte- og talerett.

Komitéarbeid

11. Sekretariatet i kyrkjerådet set saman komiteane og nemner opp ein leiar for kvar komité. Leiaren har ansvar for å koordinere arbeidet i komiteen.
12. Kvar komité skal ha nødvendig sekretærhjelp.
13. Komiteen vel den arbeidsforma og organiseringa som ein finn mest tenleg, for eksempel skiping av underkomitear.
14. For at ein komité skal vere vedtaksfør, må 2/3 av medlemmane vere til stades.
15. Komiteen presenterer innstillinga si ved byrjinga av behandlinga av den saka komiteen har arbeida med. Dersom komiteen leverer ei delt innstilling, skal mindretalet også få presentere synet sitt. Fleirtalet og mindretalet skal ha like lang taletid.

Røystingar og val

16. Før ein går til votering, gjer møteleiinga greie for voteringsordenen. Møteleiinga avgjer voteringsordenen i samsvar med god møteskikk, slik at forslag blir tekne opp til votering i logisk rekkjefølgje.

17. For at UKM skal vere vedtaksfør, må minst halvparten av dei røystepliktige vere til stades.

18. Røysting skal gjennomførast ved at det blir vist røysteteikn, ved skriftleg røysting eller ved bruk av elektronisk møtesystem. Det kan berre røystast ved personleg frammøte. Vedtak skal ha alminneleg fleirtal. Ved val er det møteleiinga som fastsett voteringsorden.

Delegatar til Ungdommens kyrkjemøte har røysteplikt. UKM kan vedta å fråvike dette prinsippet i enkeltsaker. Delegatar frå organisasjonane kan avstå frå røysting der organisasjonen har fatta eit vedtak som gjer at røysting er vanskeleg.

19. Ungdommens kyrkjemøte sender fire representantar med tale- og forlagsrett til å delta på Kyrkjemøtet. Representantane veljast etter tilråding frå valkomiteen, i tråd med reglane i Statutter for Ungdommens kyrkjemøte pkt. 5.

Anna

20. Sekretariatet i Kyrkjerådet får fullmakt til å rette skrivefeil og til å gjere redaksjonelle endringar i protokollen.

UKM 02/18 Orienteringssaker

Det vart orientert munnleg om desse sakene:

1. Arbeidet med «Ung i kyrkja» i Kyrkjerådet og Utval for ungdomsspørsmål (Ufung).

Leiar for Utval for ungdomsspørsmål, Silje Håve Smørvik, orienterte om arbeidet med Ung i kyrkja i regi av dei sentralkyrkjelege råda sidan førre Ungdommens kyrkjemøte.

2. Rapport frå UKM-delegatane som tok del på Kyrkjemøtet 2018.

Orienteringa vart gitt av Silje Håve Smørvik, Kjersti Landmark, Henrik Wirak Onsrud og Nora Antonsen.

3. Rapport frå arbeidet i ungdomsråda og ungdomstinga i bispedømmet, og frå organisasjonane.

Delegatane frå kvart bispedømme og kvar organisasjon presenterte arbeidet i bispedømmet/organisasjonen. Orienteringa hadde fokus på: Korleis har vi fylgt opp sakane får UKM 2017 hos oss? Kva har hatt fokus i arbeidet siste år?

UKM 03/18 Val

1. Val av tre representantar til Kyrkjemøtet i 2019

Kyrkjemøtet er det øvste representative organet i kyrkja og blir av somme kalla kyrkjas «Storting».

UKM sender fire representantar til å delta på Kyrkjemøtet i Trondheim

27. mars til 2. april 2019. UKM-delegatane møtast dagen før Kyrkjemøtet startar.

Ein av desse fire representantane er, i samsvar med statuttar for UKM, leiar av Utval for ungdomsspørsmål, som veljast for seg. Dei tre andre skal veljast i dette valet.

Dei som vart valde:

Kjersti Jåvold Landmark

Henrik Wirak Onsrud

May-Eldri Hanssen

Vara:

Olav Brennsæter

Om Utval for ungdomsspørsmål

Utval for ungdomsspørsmål (Ufung) er eit rådgivande organ for sekretariatet i Kyrkjerådet og spesielt for ungdomsrådgivaren i Kyrkjerådet. Ufung skal arbeide med saker som vedkjem ungdom i Den norske kyrkja nasjonalt og internasjonalt, og har eit spesielt ansvar i planlegginga og gjennomføringa av Ungdommens kyrkjemøte.

Etter vedtak av nye statuttar for Ungdommens kyrkjemøte og Utval for ungdomsspørsmål på Kyrkjerådets møte i september 2018, skal Ufung bestå av leiar, fem ordinære medlemmer og to medlemmer vald på bakgrunn av særleg kompetanse. 2018-2019 blir eit overgangsår, med tre medlemmer vald på bakgrunn av særleg kompetanse i utvalet. På UKM i 2019 vil dei to som i dag sit i utvalet på slik bakgrunn bli erstatta av ein. Slik oppnår ein at Ufung etter UKM 2019 har riktig besetning, med riktige representantar på val annakvart år.

I løpet av året har Ufung 4–5 møtedagar, og møta blir normalt haldne på kvardagar i Kirkens hus i Oslo. I tillegg til dette har Ufung kvart år ei sentral rolle under UKM, som varer 4–5 dagar. Ein må vere budd på å setje av om lag 10 dagar årleg til dette pluss litt tid til førebuing. Reisekostnader vil sjølvsgt bli dekte.

2. Val av leiar for Utval for ungdomsspørsmål

Ungdommens kyrkjemøte vel ved særskilt avstemming leiar av Utval for ungdomsspørsmål blant delegatane på Ungdommens kyrkjemøte, for en periode på to år. Den som blir vald som leiar av utvalet, møter som representant med tale- og forslagsrett i Kyrkjerådet og Kyrkjemøtet. Utval for ungdomsspørsmål nemner sjølv opp ein vararepresentant frå utvalet som møter i Kyrkjerådet og Kyrkjemøtet om leiaren har forfall.

Den som vart vald:

Silje Håve Smørvik

3. Val av ordinære medlemmer til Utval for ungdomsspørsmål

Ungdommens kyrkjemøte vel ytterligare fem ordinære medlemmer til Utval for ungdomsspørsmål blant delegatane i Ungdommens kyrkemøte. Medlemmene av Utval for ungdomsspørsmål blir vald for to år, slik at halve utvalet er på val kvart år. I år skal det veljast to ordinære medlemmer.

Dei som vart valde:

Einar Østerhagen

Therese Egebakken

Vara (til vervet, ikkje enkeltmøte):

Thomas Granheim Iversen

4. Val av medlem på bakgrunn av særleg kompetanse til Utval for ungdomsspørsmål

Ungdommens kyrkjemøte vel ytterligare to medlemmer på bakgrunn av særleg kompetanse til Utval for ungdomsspørsmål. Desse medlemmene treng ikkje være blant delegatane til Ungdommens kyrkjemøte. Medlemmene av Utval for ungdomsspørsmål blir vald for to år, slik at halve utvalet er på val kvart år. I år skal det veljast eit medlem på bakgrunn av særleg kompetanse.

Den som vart vald:

Kirsten M. Aase Finch

Om valkomiteen

Valkomiteen til Ungdommens Kyrkjemøte 2019 har ansvar for å skaffe kandidatar til vala som skal skje der. Til somme val skal dei også levere ei innstilling, altså ei liste med prioriterte kandidatar i rekkefølge. Dei som skal sitje i valkomiteen kan ikkje stille til val på neste års Ungdommens

DEN NORSKE KIRKE

Ungdommens kirkemøte 2018

kyrkjemøte, korkje som kandidat til leiar av Utval for ungdomsspørsmål, medlem av same utval eller representant til Kyrkjemøtet 2020. Det er høve til å ta attval til valkomiteen.

5. Val av valkomité til Ungdommens kyrkjemøte 2019

Valkomiteen til Ungdommens kyrkjemøte 2019 består av tre personar. Ein blir oppnemnd av Utval for ungdomsspørsmål, blant medlemmene i utvalet. Ungdommens kyrkjemøte vel ytterligare to medlemmer til valkomiteen.

De som vart valde:

Alex Ramstad Døsvik

Karen Helene Bøhn Melhus

UKM 4/18 Kirkens ansvar for barns rettigheter

Vedtak

Innledning

I mange år har Den norske kirke vært tydelig på det kristne ansvaret for menneskerettigheter. KM 9/14 slår fast: *«Gud har skapt alle mennesker i sitt bilde, og menneskets iboende verdighet ligger til grunn for den radikale likeverdstanden i kristendommen. Kirkens engasjement for de universelle menneskerettighetene har derfor troen på Gud som skaper som fundament, men også troen på Jesus Kristus som viser Guds omsorg for hele det menneskelige livet og kirkens kall og oppgave, som innebærer å ta et oppgjør med undertrykkelse, ulikhet og urett, begrunner kirkens menneskerettighetsarbeid».*

Jesus bruker sterke ord om barnas plass i Guds rike «La de små barna komme til meg, og hindre dem ikke! For Guds rike tilhører slike som dem.» (Mark 10,14). Kirkenes verdensråd (KV) har fokus på barnerettigheter gjennom satsningen «Kirkens ansvar for barns rettigheter»¹. Som en del av satsningen har barn og teologer fra hele verden jobbet sammen med barnerettighetsproblematikk. De har identifisert tre hovedsatsningsområder:

- Beskytt barn
- Bevar planeten for barnas skyld
- Lytt til barn

KV inviterer alle sine medlemskirker til å ta del i arbeidet for barns rettigheter, gjerne med utgangspunkt i disse tre hovedområdene. Også utredningen «Sett undertrykte fri!»² har noe fokus på barnerettigheter, og spør blant annet «Er barn og unges rettigheter synlige i Den norske kirkes trosopplæring, gudstjenester og diakoni?».

UKM 2018 tar dette på alvor, og har jobbet med barns rettigheter globalt og i vår kontekst i Norge i gjennom komitearbeid og plenumsbehandlinger. I første del av dette dokumentet vil vi legge frem noen globale og generelle anliggender knyttet til barns rettigheter. I andre del går vi inn på kirkens ansvar for barns rettigheter, med utgangspunkt i de tre ovennevnte hovedsatsningsområdene.

Brudd på barns rettigheter globalt og nasjonalt

¹ KVs satsing «Churches Commitments to Children» er blitt oversatt til «Kirkens ansvar for barns rettigheter»

² «Sett undertrykte fri! Den norske kirkes engasjement for menneskerettighetene», Mellomkirkelig råd 2013, s. 99

Millioner av barn i verden får ikke oppfylt sine rettigheter og opplever daglig til dels grove menneskerettsbrudd. Millioner av barn lever i fattigdom og mange har ikke noe hjem. Barn utfører barnearbeid og lever under slavelignende forhold. Jenter tvangsgiftes, barn blir solgt som sexslaver og utnyttet som barnesoldater. Av alle flyktninger i verden anslås det at 28 millioner er barn³ og 3 av 4 barn i verden utsettes for vold⁴. Som et av verdens rikeste land og som en aktør i globale markeds- og maktstrukturer og internasjonale konflikter bør vi ta innover oss vår del av ansvaret for disse bruddene.

Barn og unges oppvekstvilkår i Norge er – sammenlignet med andre land – veldig bra. Samfunnet er opptatt av barns rettigheter og barn sier selv at det er godt å være barn i Norge⁵. Ofte er vi blendet av hvor godt de fleste har det, men vi må ta innover oss at mange barn i Norge opplever brudd på sine rettigheter⁶.

UKM 2018 vil spesielt fremheve:

- Barn med spesielle behov/ funksjonsnedsettelse
- Døve og hørselshemmede barns rett til språk
- Fattigdom og utenforskap
- Barn utsatt for vold
- Samiske barn og ungdoms kunnskap og rett til eget språk, identitet og kultur
- Seksuell trakassering, holdninger, grenser
- Mobbesaker som ikke håndteres bra
- Utfordringer til LHBTI+-barn
- Barn på flukt og asylbarn

UKM 2018 ønsker å påpeke at barn tilhørende minoritetsgrupper og urfolksgrupper er særlig utsatte for rettighetsbrudd. Det samme gjelder barn med funksjonsnedsettelse, LHBTI+-barn og barn på flukt. Det er en entydig overrepresentasjon av vold og seksuelle overgrep blant mennesker som lever i en permanent minoritetssituasjon. Det er for eksempel dokumentert at samiske jenter i Norge er de mest utsatte for vold og overgrep⁷. **UKM 2018** vil fremheve at det også finnes flere etniske minoriteter som ikke er beskyttet av urfolksretten/ILO-konvensjon nr 169.

Barns medvirkning

Det er de voksnes ansvar å legge til rette for og oppmuntre til at barn og unge kan få si sin mening og at deres mening blir tatt på alvor (FNs barnekonvensjon art. 12 nr. 1) Barna skal få delta aktivt i planleggingen og vurderingen av tiltak de deltar i. Alle barn skal få erfare å få innflytelse på det som skjer i deres liv. Barnas synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med deres alder og modenhet. Barna skal ikke overlates et ansvar de ikke er rustet til å ta.

Medvirkningsprosesser med barn og unge må være åpne og godt forklart, frivillige og respektfulle.

Medvirkningsprosessene må gjennomføres slik at de oppleves som reelle og inkluderende for dem det gjelder. Les mer for eksempel på

www.minstemme.no

eller

www.barneombudet.no

³ <https://www.reddbarna.no/nyheter/ny-rapport-3-av-4-barn-utsettes-for-vold> (30.09.2018)

⁴ <https://www.unicef.no/nyheter/21545/50-millioner-barn-pa-rommen> (30.09.2018)

⁵ NOVA, Ungdata Nasjonal rapport 2016, s.2.

⁶ For aktuelle rapporter om barneretts situasjonen i Norge se: Kidza har rett! Barnas skyggerapport til FNs barnekomite 2017. Barns rettigheter i Norge – 2017, Barneombudet og Supplerende rapport, 2017, fra Forum for barnekonvensjonen; alle tilgjengelig på <http://barneombudet.no/2017/09/26/a-hort-folg-lanseringen/> (30.9.2018)

⁷ Kilde: <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1403494815585936> (30.9.2018)

Også barn og unge i disse gruppene er særlig utsatt.

Kirkens ansvar for barns rettigheter

UKM 2018 ønsker å rette et særlig fokus på barnerettigheter i kirken, med utgangspunkt i de tre hovedpunktene fra verdens barn i samarbeid med Kirkenes verdensråd: Beskytt barn, bevar planeten for barnas skyld, og lytt til barn.

Beskytt barn

Barn har rett til beskyttelse mot vold, omsorgssvikt og overgrep. «Trygge rom» er et begrep som er etablert i Den norske kirke, og som det har vært mye fokus på. Det er utviklet mange ressurser⁸ og bevisstheten om temaet oppleves som høy. Allikevel blir ikke alle frivillige og ansatte i kirken kurset på temaet og ikke alle menigheter innhenter politiattest av frivillige og ansatte. Det er heller ikke en selvfølge at varslingsrutiner er på plass eller kjent for barn og unge. «Beskytt barn» handler også mobbing, også på sosiale medier, kjønnsbasert vold og vold på grunn av kulturelle og religiøse praksiser.

UKM 2018 er opptatt av at kirken skal være et trygt sted som alle kan føle seg velkommen i. Dessverre er dette ikke noe selvfølge. Også i kirken slenger barn og unge ut kommentarer til hverandre, noen føler seg utenfor osv. «Beskytt barn» må også handle om å se hverandre og å ville hverandre vel i menigheten generelt, men også i gudstjenestefelleskapet.

Bevar planeten for barna skyld

"Alle barn har rett til et liv og en fremtid"⁹. Å bevare planeten for fremtiden er helt grunnleggende for den videre eksistensen til barna og til kommende generasjoner. I tillegg er ofte barn blant dem som blir hardest rammet av naturkatastrofer rundt omkring i verden. Den norske kirkes engasjement for klima og miljø har stått sterk i mange år, både nasjonalt og internasjonalt og er en viktig del av kirkens sosialetiske arbeid¹⁰. Det er også utviklet ressurser for arbeid rundt temaet sammen med barn og unge og et stadig økende antall menigheter blir «grønne menigheter». Allikevel er **UKM 2018** bekymret for at miljøengasjementet i Den norske kirke er for uforpliktende og for lite konkret. I tillegg vet barn og unge sjelden om at det finnes «grønne menigheter» eller hva det innebærer. **UKM 2018** påpeker at barn og unge må kunne medvirke i kirkens og menighetens engasjement for klima og miljø.

I Norge har samer en særlig tilknytning til skaperverket, både gjennom de samiske språkene, kulturen og historiene. Det er derfor viktig å fremheve at det å ta vare på naturen også er med på å sikre samiske barn og unges rett til samisk identitet og kultur.

Lytt til barn

«Lytt til barn» handler om retten til å bli hørt og å delta i beslutninger. Barns medvirkning er et av de grunnleggende prinsippene i Barnekonvensjonen og en sentral del av det å anerkjenne barn som selvstendige individer. **UKM 2018** vil påpeke hvor viktig denne retten er og at det bør gjøres mer for å sikre at den blir oppfylt også i kirken.

⁸ Se for eksempel ressurser på www.kirkeligressurssenter.no

⁹ Fra FNs barnekonvensjon, forenklet versjon fra UNICEF.

¹⁰ Se for eksempel <https://kirken.no/nb-NO/gronnkirke/om-oss/kirkens-okende-engasjement/>

Barns medvirkning utfordrer til refleksjoner over maktstrukturer.

Hvem har makt til å bestemme, og er de voksne villige til å være med å endre disse strukturene?

Den norske kirke har en velfungerende og prioritert ungdomsdemokrati og ungdommens stemme blir i denne sammenhengen tatt på alvor. Allikevel ser vi at det er alt for lite kunnskap om ungdomsdemokratiet i Den norske kirke både blant voksne og barn og unge. Også stemmerett fra 15 års alder er for lite kjent i tillegg til at det er vanskelig for ungdom å skjønne relevansen av å kunne stemme ved kirkevalget.

Og selv om medvirkning er en av de sentrale dimensjonene i Plan for trosopplæring opplever vi at barn og unge i alt for liten grad har muligheter for medvirkning i kirken. Dette gjelder spesielt yngre barn. Ungdom blir ofte hørt, men barn får oppgaver. Ofte blir det snakket på en måte som barn ikke forstår. Noen ganger lages aktiviteter *for* barn, men ikke *med* barn. Gudstjenester og prekener er altfor sjeldent tilrettelagt for barn, og i hvert fall ikke for samiske barn.

Den norske kirkes ansvar for barns rettigheter

Gjennom kirkens misjons- og utviklingsarbeid finnes et stor engasjement for – og kunnskap om barns rettigheter i Den norske kirke. Også mange barne- og ungdomsorganisasjoner er opptatt av barns rettigheter. Men ofte snakker vi om barns rettigheter i andre land, og vi glemmer at barns rettigheter også angår barn i Norge og i Den norske kirke. UKM 2018 mener at det læres for lite om barns rettigheter i skolen, og vi vet for lite om våre rettigheter og medvirkning i kirken. Vi opplever at barns rettigheter ikke tematiseres i menigheten selv om temaet hører naturlig sammen med evangeliet.

«Hvis noen skal ha rettigheter, må noen få ansvar for å ivareta rettighetene. Når Jesus sier «la de små barna komme til meg, og hindre dem ikke», så sier han noe viktig om barns rett, men han gjør det ved å gi en beskjed til de voksne; hvis de små barna skal få komme til Jesus, betyr det at de voksne må legge til rette, og ikke hindre dem. Hvis noen skal ha rettigheter, må noen få ansvar.»

(Olav Brennsæter under åpningen av UKM 2018)

Konkrete utfordringer

UKM 2018 vil understreke at ivaretakelsen av barns rettigheter er grunnleggende for gode og trygge inkluderende felleskap. **UKM 2018** vil også påpeke at kampen for barns rettigheter alltid må gjelde **alle** barn, i Norge så vel som hele verden! Engasjement for barns rettigheter må derfor være solidarisk og alltid også gjelde dem som ikke har mulighet til å heve sin stemme.

Øke kunnskap om barns rettigheter

- **UKM 2018** utfordrer Den norske kirke til å satse på kunnskapsheving om barns rettigheter:
 - Blant ledere, på alle nivåer
 - Blant voksne, både frivillige og ansatte
 - Blant barn og unge
 - I utdanning til kirkelige stillinger

Det bør legges vekt på godt samarbeid med barne- og ungdomsorganisasjonene, og temaet må tas inn i utdannelsen til kirkelige stillinger.

- **UKM 2018** oppfordrer alle menigheter til å sette barn og unges rettigheter i Norge og globalt på dagsorden, gjennom forskjellige tiltak.

- **UKM 2018** utfordrer Mellomkirkelig råd til å alltid ha temaet på agendaen i de internasjonale møtene.

Beskytt barn

- **UKM 2018** ber om at det prioriteres kursing av frivillige og ansatte om sårbarhet, og om overgrepssatte barn og unge.
- **UKM 2018** utfordrer menigheter til å gjennomgå sine rutiner for barns sikkerhet, varslingsrutiner osv. også sammen med barn. Det hjelper lite om menigheter har rutiner som barn og unge ikke kjenner til.
- **UKM 2018** ber som varsomhet når man snakker om seksualitet slik at LHBTI+-barn ikke krenkes.
- **UKM 2018** vil løfte frem menighetenes mulighet til å beskytte barn gjennom å bygge sterke lokale fellesskap. Menighetene oppfordres til å bygge fellesskap hvor man ser hverandre og tar ansvar for hverandre - både i menighetene og i lokalsamfunnene.
- **UKM 2018** utfordrer alle menigheter til å ta i bruk verktøyet ALLEMED.
- **UKM 2018** ber Kirkemøtet ha samiske barn og unges rett til i kultur, språk og identitet med inn i arbeidet med den nye strategiplanen for samisk kirkeliv.

ALLEMED er en satsing og et gratis verktøy som skal gjøre det lettere for organisasjoner å inkludere alle barn og unge i fritidsaktivitet, uavhengig av familiens økonomi. Satsingen støttes av mange organisasjoner, blant annet noen kristne barne- og ungdomsorganisasjoner og Den norske kirke, og er et resultat av Nasjonal dugnad mot utenforskap og fattigdom blant barn og unge (NDFU).

Se www.allemed.no

Bevar planeten for barns skyld

- **UKM 2018** henviser til UKM 5/17 «Sykt rik» og vil igjen løfte utfordringene formulert der om klima.
- **UKM 2018** oppfordrer både menigheter og Kirkerådet til å involvere barn og unge i det videre arbeidet med grønne menigheter og annet engasjement for klima og miljø.

Lytt til barn

- **UKM 2018** oppfordrer til at det aktivt informeres om og arbeides for deltakelse i ungdomsdemokratiet i Den norske kirke lokalt og regionalt, både blant voksne frivillige og ansatte og blant barn og unge. Dette innebærer også informasjonsstrategier om stemmeretten for ungdom.
- **UKM 2018** utfordrer også til å undersøke muligheter for *andre* arenaer og måter for medvirkning i kirken, både lokalt og nasjonalt.
- **UKM 2018** utfordrer Den norske kirke både lokalt og nasjonalt til å involvere yngre barn når beslutninger tas som berører barn. Det må jobbes med strukturer og rutiner for yngre barns medvirkning i kirken. Det bes om at man prioriterer ressurser og økonomi til å styrke barnedemokratiet i Den norske kirke. Menigheter og Kirkerådet utfordres til å opprette barneråd.
- **UKM 2018** utfordrer til å prioritere kursing av ansatte og frivillige, både i menigheten og i Kirkerådet, om barns medvirkning.
- **UKM 2018** ber menigheter utforske hvordan barn i enda større grad kan inkluderes i gudstjenestefellesskapet. Dette gjelder spesielt barn med spesielle behov, samiske barn og minoritetsbarn med et annet språk.

UKM 05/18 Seksualundervisning i kyrkja

Vedtak

Kyrkja er ein viktig arena for mange barn og unge gjennom trusopplæringa. Difor meiner UKM2018 at det er viktig å satse på seksualundervisning i kyrkja. I skulen si seksualundervisning er det ikkje alltid rom for etisk refleksjon, og seksualundervisning i kyrkja kan difor bidra positivt med andre perspektiv. Til no har ei heilskapeleg seksualundervisning vore mangelvare og nokre stader heilt fråværande i kyrkja. Andre stader har den vore prega av varierende kvalitet, eller avhenging av lokale krefter og forskjellige nøkkelpersonar. Vi treng ei oppdatert, forpliktande seksualundervisning som tek opp eit spekter av sentrale tema, som til dømes grenser, makt, relasjonar, kjensler, kropp, onani, seksuell legning og kjønnsidentitet, nærleik og spørsmål om overgrep, porno, skuld, anger og skam. Det er mangel på dette fokuset i øvrig, skulebasert seksualundervisning, og difor må kyrkja komme på banen. Kyrkja må vere ein stad der ein kan oppleve at det er trygt å ta opp alle desse temaa som viktige sider ved menneskelivet. Kyrkja må og vere ein stad der det er trygt å snakke om psykisk og fysisk vold og overgrep, både som hendingar som har funne stad i ein kyrkjeleg setting og utanfor kristne arrangement.

Kristen tenking og bibelsk grunnlag

Utifrå kristen tenking kjem mennesket sin verdi frå Gud. Den danske teologen Knud Ejler Løgstrup er kjend for sitatet: «Du har aldri med et annet menneske å gjøre uten å holde en bit av dets liv i din hånd», og dette viser til ein grunnleggande respekt og omtanke for det einskilde menneske. Når menneske blir gjort til objekt, gjort til umyndige gjenstandar for andre sitt begjær eller blir krenka, er dette i strid med det kristne menneskesynet.

I kyrkja har seksualitet ofte blitt knytt til skuld og skam, og for mange vil dette bakteppet prega møtet med kyrkja si formidling om seksualitet. Om vi som kyrkje skal tematisere dette, vil det å halde fast i eit positivt syn på seksualitet vere avgjerande for samtalen.

I det bibelske materialet finst det mange haldepunkt for å formidle eit slikt positivt syn: Salomos høgsong er eit langt erotisk dikt, og i Salomos ordtak 5,18 – 19 er seksualiteten skildra som noko gledesfylt og godt. Som kyrkje må vi ha auge for den gode seksualiteten og samstundes vere medvitne maktmisbruk, krenkingar og grenseoverskridingar. I det bibelske materialet finst det også grunnlag for å reflektere over dette. Til dømes synleggjer historia om David og Batseba (2.Sam kap.11) og forteljinga om Tamar (2.Sam kap.13) korleis usunne patriarkalske strukturar kan underbygge og legitimere maktmisbruk og overgrep.

Kvifor seksualundervisning i kyrkja?

Når vi snakkar om seksualundervisning i kyrkja, er det viktig å understreke at vi snakkar om noko meir enn den praktiske, naturfaglege undervisninga som skuleverket har ansvar for. Kyrkja må snakke om seksualitet på ein open, ikkje-tabuiserande måte, med grunnlag i teologi og etikk. Vi understrekar at den

seksualundervisninga som kyrkja forpliktar seg på, må ta høgde for at det er to teologiske grunnsyn på ekteskapet i kyrkja i dag, og at desse syna blir lagt fram på ein opnande måte i det materialet som ein brukar.

I eit meir og meir seksualisert samfunn har kyrkja både ei plikt og ein mogelegheit til å vera ei viktig motvekt. Mennesket er skapt i Guds bilete, unike og uendeleg verdifulle. Det er ingen fasit på korleis menneskekroppen skal sjå ut. All kropp er bra kropp, om den er stor eller liten, sterk eller sårbar, og det må vi som kyrkje formidle. Kyrkja har eit ansvar for å lyfte fram eit positivt syn på kropp og sjølvbilete, som ei motstemme til det sosiale media, tv, film, reklame og pornoindustrien formidlar.

Kva for seksualundervisning – når og for kven?

Mange assosierer seksualundervisning i kyrkja med konfirmanttida. UKM2018 meiner at det er viktig at ein startar ein dialog om kropp, relasjonar, kjensler og grenser frå tidleg alder. Kyrkja kan vere med på å gi barn ein arena til å utrykke seg og å lære om dette. Vi viser til Kirkenes Verdsråd sitt dokument om barnerettane, og at kyrkjene med dette har forplikta seg på å arbeide for at alle barn blir verna mot vald og overgrep. Ei tidleg, alderstilpassa seksualundervisning vil kunne vere ledd i arbeidet med dette. Ein er nødt til å tilpasse det ein formidlar etter alder og relevans. Difor meiner vi at kyrkja må satse på og prioritere seksualundervisning på ulike måtar gjennom heile livsløpet.

I undervisning kan ein ikkje berre fokusere på heterofile cispersonar, men ein må vere open om spørsmål knytt til legning og kjønnsidentitet. Dette må formidlast på måtar som ivaretek seksuelle minoritetar og at kyrkja lever med to syn på ekteskapet. Det er ulike meiningar om seksuell utøving, men ei heilskapleg kyrkjeleg seksualundervisning skal vere forankra i at alle menneske er skapt i Guds bilete og villa av Gud.

I ei tilpassa seksualundervisning for små barn handlar det gjerne om å ha fokus på skilnaden på min kropp og din kropp, at ein har autonomi, altså rett til å bestemme over seg sjølv, og at ein kan sei ifrå dersom noko ugreitt skjer. Ei slik undervisning kan til dømes finne stad saman med foreldre i grupper. For konfirmantar vil ein ta opp tema som pornografi, sending av nudes (nakenbilete, som oftast sendt via snapchat), kroppsbilete og sjølvbilete. For unge vaksne og nygifte vil behovet for å snakke om seksualitet vere annleis, men ikkje naudsynleg mindre. Vi er skapt som heile menneske, og det inneber også at vi har med oss seksualiteten heile livet. Seksualiteten er ein integrert del av den vi er, og utviklar seg gjennom livet. Det må også kyrkja snakke sant og modig om, gjennom ulike livsfasar.

Makt og grenser

Det er viktig at seksualundervisninga i kyrkja tek opp spørsmål knytta til makt og grenser. Det har blitt utarbeida fleire opplegg som handlar om at unge leiarar skal bli meir medvitne på si eiga rolle ovanfor yngre deltakarar, og desse brukast i varierende grad rundt omkring. Spørsmål knytt til kva som er greitt å gjera mot andre, og kva ein skal la andre gjera mot seg, fell innunder dette. Det same gjer refleksjonar rundt kva som skjer når ein er tett på andre, til dømes på leir, i gudstenesteplanlegging, eller i tette grupper. Det kan handle om å ville vente til ein er klar, eller til etter at ein er gift med å ha sex. Det kan også innebere å ikkje fylgje seksualitetsnormene i dei miljøa ein tilhøyrar, og å få støtte til å stå i mot ulike typar gruppepress. Som kyrkje både kan og bør vi styrke den einskilde sin rett til å ta eigne val og beskytte eigne grenser, og plikt til å ikkje trække over andre sine grenser.

Vi må også formidle at makt er noko som utspelar seg i alle relasjonar. Makt utspelar seg mellom anna i språket, i ulike roller, i alderskilnad og i åndeleg utøving. Dette dannar bakgrunn for å lage opplegg som gjer det lettare å sjå makt-asymmetri klårt, spesielt hos unge leiarar. Makt er også ein tydeleg faktor i møte med ulike minoritetsgrupper. I ulike minoritetsmiljø, men også i ulike delar av samfunnet som så, finst det mangel på språk for kropp og seksualitet. Sterke tausheitskulturar kan skamlegge og hindre vonde erfaringar i å komme fram. Gode, tilpassa undervisningsopplegg som bidrar med openheit og språk kan hjelpe og støtte dei som treng å formidle seg om overgrepserfaringar, samt førebygge at overgrep og grensekrenkelsar skjer i utgangspunktet.

Undervisning om seksualitet må vere tydeleg på kva overgrep og krenkelsar er, kva lovverket seier og kva det gjer med eit menneske si helse og sjølvbilete å bli utsatt for misbruk. Ein må også ta på alvor dei andelegane ved krenkelsar og seksualitet når krenkelsar har skjedd. Ein må ha klare konsekvensar når grenser har blitt overskride og menneske har blitt krenka på våre eigne arrangement og i våre eigne samanhengar.

Pornografi

Det finst i dag mykje forking på porno. Verdas største pornonettstad, Pornhub, frigjer statistikken sin, slik at forskarar kan kartlegge pornobruk. Den viser mellom anna at nordmenn er blant dei som ser mest porno i verda. Medietilsynet sin Barn- og media – undersøking frå 2016, viser at 73 prosent av alle 16 år gamle gutar ser porno månadleg eller oftare, og blant ungdom mellom 13 og 16 år besøker 19 prosent pornosider dagleg eller kvar veke. Den teknologiske utviklinga med auka tilgjenge til smarttelefon og internett har i særleg grad medverka til to ting: det har blitt kvardagsleg for mange unge å sende og å be om nakenbilete, og vi har fått ei massiv auke i unge sitt forbruk av porno. Dersom porno er den einaste informasjonskjelda om sex, kan falske forventningar og stereotypiar påverke barn og unge sine haldningar til eigen og andre sin seksualitet. Dette kan igjen auke risikoen for grensekrenkingar. I ungdomsåra er hjernen i sterk utvikling, og konsekvenstenkinga og «impulsbremsene» er på sitt svakaste i puberteten. I situasjonar der vi manglar erfaringsgrunnlag, er vi alle meir påverkelege. Desse faktorane kan saman skape ei sårbarheit for misoppfatningar, urealistiske forventningar til oss sjølve og andre, og ein auka risiko for å krenke andre sine grenser, eller gå over eigne grenser.

All porno er ikkje menneskehandel og all menneskehandel er ikkje porno. Likevel har pornoindustrien koplingar til menneskehandel. Vi viser til ressursmateriellet frå reformasjonsjubileet om «Mennesker ikke til salg», og understreker at pornoindustrien ofte viser eit forvrengt bilete av menneskeverdet. Dei som underviser om seksualitet i kyrkja må vere godt nok informert om porno og andre ungdomstrendar, og vere medvitne om at auka pornobruk er med på å skape eit behov for å tematisere seksualitet på våre arenaer.

Korleis? Haldningar og metode

UKM2018 meiner at ei kristen seksualundervisning må vere drøftande, opnande, ikkje-moraliserande og invitere til refleksjon hos dei som deltek. Ei slik undervisning har Bibelen som normgrunnlag og nyttar Bibelen som refleksjonsmateriale i møte med aktuelle spørsmål og problemstillingar. Ei god seksualundervisning vil kunne nå alle, og alle må kunne kjenne seg treffe av det som blir lagt fram. Fordi det geografisk og kulturelt finst ulike syn på seksualitet, er denne tilpassinga av tyding. Undervisningsbolkar må vere tilgjengelige og informerte av samisk språk og kultur, og av teiknspråk og døvekultur. Dette inneber mellom anna at omsetjingsarbeid og tilrettelegging blir prioritert.

Kven skal vere ansvarleg for å halde seksualundervisninga i kyrkja?

Ein må lokalt ein ta ein vurdering av kven som er best eigna til å gjennomføre undervisninga. Dette kan vere både tilsette og frivillige i både kyrkja og organisasjonar, og det kan vere både lokale og eksterne krefter. Det må fastsetjast nokre retningslinjer for kva ein skal gjennom, og ein må utarbeide ein nasjonal minimumsstandard for dette.

UKM 2018 utfordrar:

- **Den norske kyrkja/v Kyrkjemøtet** til å ta tak i våre synspunkt og avgjerder, og sørgjer for at det blir utarbeidd ein nasjonal minimumsstandard for seksualundervisning i kyrkja. Minimumsstandarden skal haldast oppdatert, og unge i kyrkja skal vere involvert i revisjonsarbeidet. Minimumsstandarden kan tilpassast lokalt og ta i bruk allereie eksisterande ressursar. Det skal vektleggast at undervisninga som blir haldt skal ha dialogisk form, med stort rom til å stille spørsmål.
- **Den norske kyrkja/v Kyrkjemøtet** til å vedta at det skal framgå klårt og tydeleg kva som er meldevei ved mistanke om overgrep, og at det skal føreligge klare retningslinjer for kyrkja sine arrangement. Barn og unge skal bli informerte om kor dei kan gå og kva dei kan gjera om dei blir utsette for, eller får kunnskap om overgrep. Det visest til heftet «Kirkens samtaler med barn og unge» av Presteforeningen og Kirkelig Ressurssenter som ressurs.
- **Samarbeidsrådet for barne- og ungdomsorganisasjonar** til å samordne, oppdatere og samarbeide om ressursmateriell som er nyttig i kyrkjeleg seksualundervisning. Samarbeidsrådet for barne- og ungdomsorganisasjonar utfordrast også til å finne stader der Den norske kyrkja og organisasjonane lokalt kan samarbeide om seksualundervisning. Det visast til plattformdokumentet *Kirkens Unge - en strategisk plattform for forpliktende samhandling om Den norske kirkes barne- og ungdomsarbeid*
- **Dei kyrkjelege utdanningsinstitusjonane** til å innføre seksualundervisning som obligatorisk del av utdanningsløpet til kyrkjelege stillingar.
- **Bispedømmet og kyrkja sentralt** til å arrangere kurs/fagdager og vidareutdanning for tilsette i Den norske kyrkja der ein får råd til korleis og når ein kan tematisere seksualitet og ha seksualundervisning.
- **Alle kristne kyrkjer og organisasjonar i Noreg** til å gå framfor som ei etisk stemme om seksualitet i samfunnsdebatten.

UKM 06/18 Konfirmert – hva nå? Ung i kirken 15-30 år

Vedtak

Arbeidsdokument til menigheter og organisasjoner fra UKM 2018

Ungdommens kirkemøte 2017 vedtok *Ung i kirken – konfirmert, hva nå?* som fokussak på UKM 2018. I løpet av vinteren/våren 2018 ble alle ungdomsråd og organisasjoner invitert til å arbeide med saken og komme med innspill til UFUNG. Dette munnet ut i saken «'Konfirmert – hva nå?' *Ung i kirken 15 -30 år*», med oppdrag til UKM om å lage dette arbeidsdokumentet til menigheter og organisasjoner.

Vi mellom 15 og 30 år trenger flere og nye arenaer å samles på. Det er for lite samarbeid mellom menigheter og organisasjoner, noe vi håper strategidokumentet «Kirkens Unge» (SBU) vil endre på. Mange tiltak for 15-18-åringene mangler oppslutning. Relasjonene etter konfirmasjonen blir sjelden ivaretatt. 18-30-åringene har nesten ingen tilbud. Det oppleves at det brukes lite økonomiske ressurser lokalt, særlig på aldersgruppa 18-30 år. Ledertrening og babysang er tilbud som får mye fokus i menighetene, og dette er ikke nødvendigvis tilbud som passer for ungdom og unge voksne. Andre steder finnes det både ressurser og tilbud, men kommunikasjon og markedsføring når ikke målgruppa. Enkelte finner i stedet et kristent miljø utenfor Den norske kirke, de stedene dette er en mulighet. Men de fleste blir passive og lever uten å ta del i særlige kristne fellesskap i det hele tatt.

Det er selvsagt noen gode tiltak i trosopplæringen etter konfirmasjonen, i menigheters kontinuerlige arbeid og ovenfor 18-30-åringene. Det finnes menighets- og organisasjonsliv med godt fellesskap og samhold som unge søker til i Den norske kirke. Men i et overordnet perspektiv opplever UKM at Den norske kirke ikke når fram.

UKM2018 uttrykker stor bekymring over dette. Den norske kirke må åpne øynene, ellers forsvinner hele generasjoner fra kirkens fellesskap!

Med dette dokumentet vil vi påpeke at det likevel finnes store muligheter. Toget har enda ikke gått. Vi tror at for å nå fram til de forskjellige målgruppene mellom 15 og 30 år, så trenger vi **substans** og **relasjonsbygging**.

Bry dere om oss!

Vi vil ha substans i kirken! I årene fra vi er 15 til vi er 30 går vi gjennom mange livsfaser. Det skjer utrolig mye. Det er gøy og spennende. Vi har engasjement, er kreative og nysgjerrige. Vi vil bry oss om flere enn oss selv. Men det er også noen utfordrende år. Vi skal ta mange valg som får store konsekvenser for oss og som utvikler vår identitet; utdanning, jobb, bosted, kjæreste, familieliv osv. I tillegg lever vi i mange situasjoner der vi føler på press.

Presset kan dreie seg om ulike kulturelle og etniske bakgrunn, seksualitet og grensesetting, forventninger til oss fra familie, skole og venner, og press for å være tilgjengelig og aktiv på ulike medier. Men det største presset er likevel det vi selv legger på oss om å lykkes i livet. Dette presset gjør at det oppleves utfordrende å fylle ens plass i samfunnet. Når det er majoriteten som definerer, følger det et særskilt ansvar for å gi plass og skape rom til minoritetsgrupper.

Mange undersøkelser har påvist at vi er en stressa generasjon og sliter med vår psykiske helse. Det er mange mellom 15 og 30 år som ikke føler at de når opp til kravene de setter til seg selv, og som opplever at de ikke mestrer livet godt nok. Dette fører ofte til ensomhet og isolasjon, og trenden er urovekkende. Anders Bakken, leder av Ungdatasenteret ved OsloMet presenterte deres nyeste ungdomsforskning på Arendalsuka sommeren 2018. Det understrekes at norsk ungdom ofte sier at de har det bra, men framtidsoptimismen som har kjennetegnet oss tidligere, er i ferd med å endres:

«– Tala tyder på at det er i ferd med å skje nokre endringar i ungdomskulturane. Kva dette skuldast, er vanskeleg å seie ut frå tala, men det er urovekkjande at denne trenden skjer samstundes med at stadig fleire rapporterer om psykiske helseplagar. Årets tal viser at omfanget av psykiske plagar ikkje lenger berre aukar blant jentene, men også blant gutane.»

[\(<http://www.hioa.no/vitenogpraksis/Barn-og-unge/Mindre-framtidsoptimisme-blant-ungdom>\)](http://www.hioa.no/vitenogpraksis/Barn-og-unge/Mindre-framtidsoptimisme-blant-ungdom)

Vi på UKM vet at kristentroen og gode kristne miljøer kan være til fantastisk hjelp. Men vi ønsker at kirken gjør en større innsats for flere av oss, og gir oss det åndelige påfyll og plassen vi trenger. Vi vil at sammenhengen mellom våre erfaringer av levd liv, og hva kirka og Bibelen sier, blir tydeligere. Vi føler vår situasjon ikke blir tatt ordentlig på alvor, for da hadde vel tilbudene vært flere, relasjonene bedre og innsatsen mye større? I stedet oppleves det som et ekstra stressmoment at folk som har vokst opp i en helt annen tid, gjerne definerer hvordan menigheten skal være og ofte kun vil ha oss med på deres egne premisser.

Vi vil at Den norske kirke legger til rette for møtesteder der vi selv kan få snakke sammen om temaer som omhandler livene våre, troen og tvilen vår.

Når kirka spør hva som skal til for å få unge til å komme, burde en heller spørre hvordan unges spørsmål og behov tas på alvor.

Ta troen vår på alvor!

I årene fra vi er 15 til vi er 30 år går også troen vår gjennom mange faser. Hvis vi ikke får åndelig påfyll, er det vanskelig å holde liv i troen. Mange søker til menigheter og kirker utenfor Den norske kirke for å få næring, undervisning og gode samtaler om trosspørsmål. UKM er bekymret over at mange unge opplever at Den norske kirke ikke har relevante tilbud for dem. Den norske kirke må selv tilby undervisning og samtaler om spørsmålene våre. Lokale menigheter må tørre å ta samtalen om vanskelige temaer som synds- og helvetesforståelse eller spørsmål om f.eks. samliv og seksualitet.

Vi ønsker at *Kirke 18-30*-nettsiden, der det er informasjon om kirkens tilbud for ungdom mellom 18 og 30 år, utvides til også å gjelde 15-18 år. Og forventer at den nye nettsiden blir på sikt en del av «kirken.no»-domenet. Her burde det også være mulig å søke etter teologiske svar på spørsmål en måtte ha. Et slikt innhold burde gjøres tilgjengelig på nett, men kan også distribueres gjennom håndfaste medier som for eksempel en bok, et magasin eller gjennom menighetsbladet.

Troen henger sammen med hvordan vi ellers har det. Vi trenger at de som forkynner, underviser, leder gudstjenester i kirka, leder menighetens kirkemusikalske arbeid eller driver kirkas omsorgstjeneste, viser at de forstår hvordan vi har det og kan formulere aktuelle teologiske tanker, tilby samtaleplasser med lav terskel og vise engasjement ovenfor oss.

Hvert enkelt menneskes gudsforhold er unikt, men deres trosuttrykk varierer ut fra språk, kultur og tilhørighet. Det er flere minoritetsgrupper i samfunnet som trenger å bli møtt i Den norske kirke på ulike områder. Samisk kirkeliv må ha rom og ressurser for å være synlig og livskraftig i kraft av seg selv. Tegnspråk er også et av Norges offisielle språk, og det er sentralt at kirker møter døve, hørselshemmede og andre tegnspråklige barn og unge i trosopplæringa med rom for å bruke tegnspråk. Gudstjenestelivet kan også bli styrket av at menigheten ser tegnspråk som en vesentlig del av sitt arbeid. Andre minoritetsspråk, især knyttet til de nasjonale minoritetene som har en tilknytning til kirka, kan også med fordel synliggjøres i kirkelivet i hele landet.

Vi vil praktisere troen vår. Vi vil kjenne oss igjen i gudstjenestene, og vi vil at kirka kan være stedet for å bruke vårt engasjement for en mer rettferdig verden. Også dette handler om å få ta troen på alvor.

Bli kjent med oss!

Vi ønsker flere relasjoner og gode relasjonsbyggere i kirken! Vi ønsker å bli sett som de vi er av mennesker som bryr seg. Det er flott med lederkurs. Det er fint å kunne få nøkler til kirka. Det er gøy å slippe til, og være med å lage gudstjenester. Men ofte føler vi at vi kun er invitert for å være ledere eller medhjelpere på arrangementer. Noen opplever til og med å kun møte tillit så lenge de ikke er for tydelige med syn og tanker om kirken.

Vi har behov for bare å være, ikke alltid prestere. Vi trenger gode fellesskap i kirka der vi ønskes velkommen, der det blir lagt merke til når vi ikke møter opp, og der vi selv kan bli kjent med andre. Vi liker best å bli invitert med av noen som kjenner oss, eller som virkelig ønsker å bli kjent med oss, og merker fort hvis invitasjonen fra kirken er overfladisk.

Det tar tid å bygge relasjoner. Det er ressurskrevende. Men vi tror effekten av å prioritere ekte relasjonsbygging, vil være givende både for Den norske kirke og for oss mellom 15 og 30 år.

UKMs utfordringer og oppfordringer:

Menigheter og organisasjoner

- Møte 15-30-åringene med substans med tanke på hva vi er opptatt av og hvordan det er å være ung.
- Møte 15-30-åringene med substans vedrørende våre spørsmål om – og uttrykk for – tro og tvil.
- Fokuserer på å skape ærlige og ekte relasjoner.
- Ta i bruk strategiplanen for samisk kirkeliv 2019-2029 (kommer i 2019), i tillegg til plan for samisk trosopplæring, i alle landets menigheter.
- Legge til rette for og lage rom for samtale om tro og tvil.
- Kommunisere bedre på digitale plattformer ved å lokalt tilegne seg kompetanse.
- Bygge relasjoner på sosiale medier.
- Kartlegge årsaker til at tilbud som blir gitt til aldersgruppen 15-30 blir lite brukt.

DEN NORSKE KIRKE

Ungdommens kirkemøte 2018

- Informere om sine tilbud for 15-30 år.
- Utvikle og distribuere materiale om teologiske problemstillinger.
- Ivareta og utvikle relasjonene som skapes i konfirmanttiden, også for dem som ikke ønsker ledertrening.
- Samarbeide tett med menigheter, organisasjoner og kirker både i og utenfor Den norske kirke.
- Være offensive og kreative i å bruke mulighetsrommet som dokumentet «Kirkens Unge» inviterer til.
- Benytte gudstjenesten som ressurs og mulighet til å svare på punktene ovenfor.

Bispedømmeråd og ungdomsråd:

- Være pådrivere for at dette arbeidsdokumentet følges opp på en god måte av menighetene.
- Føre en konstruktiv dialog med de kristne barne- og ungdomsorganisasjonene om dokumentet.

UKM 07/18 Hovedgudstjenesten Vedtak

Innledning

Gudstjenestereformen ble innført i alle menighetene i Den norske kirke 1. søndag i advent 2011. Det var Kirkemøtet 2011 som vedtok ordningen, men allerede på Kirkemøtet 2010 ble det vedtatt at «Det legges til rette for erfaringsdeling slik at det kan gjøres justeringer og korrigeringer av den nye ordning i løpet av 3-6 år» (KM 4/10). Et forslag til en justert ordning for hovedgudstjeneste og alminnelige bestemmelser ble sendt på høring våren 2018. 180 menigheter besvarte høringen og Kirkerådet mottok i alt 240 høringssvar.

Med *hovedgudstjeneste* menes menighetens hovedsamling på søn- og helligdager, slik dette er forordnet av biskopen. I forslaget til Justert ordning for hovedgudstjeneste har det vært ønske om å skape en bedre balanse mellom *valgfrihet/variasjon* og *fasthet/gjenkjennelighet*, først og fremst ved å samle seg om færre alternativer i de ordene som *menigheten* fremsier eller synger. Intensjonen er å legge til rette for at den enkelte gudstjenestedeltaker gjenkjenner og «kan liturgien» i større grad enn nå. Samtidig må det fortsatt være rom for at menighetenes ulike særtrekk og kultur får komme til rette i gudstjenestelivet i Den norske kirke.

Kirken skal romme hele det menneskelige livet, og gudstjenestelivet må gjenspeile dette. Gud skapte oss som sanselige, kreative og skapende mennesker. Fordi Hovedgudstjenesten skal opp som sak på Kirkemøtet i 2019, behandler UKM 2018 denne som sak UKM 07/18.

Barn og unge i gudstjenesten:

Visjonsdokumentet for Den norske kirke for 2019–2021, *Meir himmel på jorda*, har som første hovedpunkt under strategiske mål at *Gudstjenestelivet blomstrar*. Her savner UKM underpunkter om barn og unges deltakelse i gudstjenestelivet. Likevel tolker UKM det slik at barn og unges deltakelse i gudstjenestelivet er underforstått i visjonsdokumentet, selv om det ikke er tydelig nevnt.

En vanlig hovedgudstjeneste skal romme alle generasjoner. Mange menigheter har kontinuerlig tilbud til barn og unge, gjerne i samarbeid med kristne organisasjoner. UKM mener at disse bør inviteres til å planlegge og delta i det liturgiske forløp. Der det er barne- og ungdomskor i gudstjenesten, får de unge bli kjent med og ta del i liturgien. De får utøve sin tro gjennom sang, bønn og handling. Mange menigheter har også søndagsskole eller tilsvarende tilbud under gudstjenestene.

UKM vil utfordre menighetene til å arbeide for en større tilrettelegging av dette inn i det liturgiske forløp. Dette kan gjøres ved å involvere barna i planleggingen og gjennomføringen av de ulike liturgiske ledd, bønner, symbolhandlinger og preken. Barna kan for eksempel delta under frambæringen av menighetens takkoffer før nattverden. De kan legge sine bønner på alteret i form av tegninger eller andre oppgaver som de har arbeidet med i søndagsskolegruppen. Da kan barna oppleve å involveres i gudstjenesten og føle seg tatt på alvor.

UKM 2018 mener at barn og ungdom skal inviteres til å komme med innspill og delta i kirkens hovedgudstjeneste. For å forstå det en er med på, bør man få opplæring i hva gudstjenesten er og hvorfor den er formet slik den er. Liturgien i Den norske kirke er full av skjulte skatter, som man ikke nødvendigvis oppdager på egenhånd.

Et poeng er å la ungdommene forme gudstjenester ut fra de åpninger som hovedgudstjenesten gir rom for. Da blir det en hovedgudstjeneste av ungdom og for ungdom. Ungdommene jobber sammen for å skape noe eget, samtidig som de skaper tilhørighet til hverandre og til kirken, og de bruker muligheten til å ytre seg i samsvar med sin tro. De får mulighet til å ta del i det de selv ønsker, slik at den enkelte kan vokse, og troen utvikles i fellesskapet. Det å ta i bruk ungdommenes evne, vilje og skaperkraft på denne måten, gir en variasjon i hovedgudstjenesten.

Fleksibilitet, stedegenhet og gjenkjennelighet

UKM 2018 støtter arbeidet med å skape en mer enhetlig liturgi for Den norske kirke. Dette er et krevende arbeid, ikke minst fordi mange menigheter i dag bruker forskjellige liturgier, men det er også helt nødvendig for å skape en gjenkjennelig ramme for gudstjenester.

Behovet for gjenkjennelighet er særlig stort der gudstjenesterubrikkene gir spesielle regionvisninger og beskriver når menigheten skal sitte, stå, svare osv. Å ikke vite når man skal reise seg eller hva man skal svare når tekster er lest, kan oppleves veldig frustrerende.

UKM mener likevel at det er mulig å ivareta variasjon og stedegenhet som verdier i gudstjenestelivet. Dette bør ikke primært skje gjennom mange valgfrie underpunkter, men ved at det gis mulighet til å avvike fra hovedgudstjenesteordningen ved særlige anledninger, eller ved at det utarbeides alternative ordninger, for eksempel for familie- eller ungdomsgudstjeneste.

Alternative ordninger vil åpne for variasjon mellom forskjellige gudstjenesteformer, men også gjenkjennelighet, ved at for eksempel ungdomsgudstjenester har felles elementer på tvers av geografien. I dag vedtar menigheter egne, lokale liturgier for ungdoms- eller familiegudstjenester, som må passes inn i rammen for hovedgudstjenesten. UKM mener det ville være en bedre tilnærming å gi retningslinjer for hva som skal være et felles utgangspunkt, og så kan dette heller bygges ut lokalt.

Poenget med alternative ordninger er å understreke at forordnede gudstjenester som hovedregel skal følge en fast ordning, men unntaksvis kan ta utgangspunkt i alternative og enklere ordninger.

Med slike gudstjenesteordninger vil man kunne ivareta noe av valgfriheten som har vært, men i en ny form.

For eksempel kan det i alternative ordninger åpnes for å synge en sang som fungerer som Kyrie-ledd. På sitt beste vil slike gudstjenester ikke bare tilføre variasjon, men også være et pedagogisk grep som hjelper til å forklare hovedgudstjenesten og de liturgiske leddene. Dette vil være nyttig for å kommunisere liturgisk kompetanse til barn og unge, men kan naturligvis også gi nye perspektiver til andre aldersgrupper. Det er mulig å få en sterkere forståelse av hva de ulike leddene i gudstjenesten innebærer, dersom man varierer form og uttrykk.

UKM vil oppfordre menigheter til å jobbe videre med stedegenhet, også i en ny og fastere liturgisk ordning. Forslaget til ny liturgi utelukker ikke å legge til stedege innslag, og på flere områder oppfordrer forslaget eksplisitt til å jobbe for lokal forankring. UKM vil særlig fremme viktigheten av å arbeide lokalt med forbønnen i gudstjenesten. Vi anbefaler også å se til Døvekirken arbeid med visuell symbolikk og virkemidler, som en inspirasjon for gudstjenesteliturgi form og uttrykk. UKM vil at menigheter i det samiske området tar særlig hensyn til lokale skikker knyttet til samisk trospraksis.

UKMs tidligere vedtak om variasjon i gudstjenesten har i årenes løp blitt tatt til inntekt for 2011-reformens frislipp av lokale grunnordninger. UKMs intensjon fra 2003 var imidlertid ikke å lage faste lokale varianter av de enkelte ledd, men å kunne gjøre enkelte gudstjenester til en annerledes opplevelse. Det faste og gjenkjennelige utgangspunktet er nødvendig for å kunne føle seg hjemme i liturgien.

Involvering og eierskap

Gudstjenestereformens vekt på involvering har gitt mange positive effekter, med større opplevd eierskap. Menighetene bør imidlertid også være bevisste på noen mulige negative effekter. Dersom enkelte grupper får større eierskap, kan det føre til at andre opplever seg mindre sett. I verste fall blir terskelen for å engasjere seg høyere. Dette fordrer at menighetene jobber for å møte nye personer på en god og inkluderende måte. Dette betyr også at majoritetsgrupper aktivt må inkludere minoritetsgrupper i menighetens gudstjenesteliv.

Det er også en risiko ved det å tilrettelegge enkelte gudstjenester for ungdom; det kan oppfattes dithen at ungdommer ikke involveres i andre gudstjenester. UKM understreker at vi ikke har gitt opp tanken om gudstjenesten som en samling for hele menigheten, og at gudstjenester som er tilrettelagt av og for ungdom også har som mål å skape enhet.

Det bør også gis klare retningslinjer for hvordan informasjon om det praktiske i gudstjenesten gjøres tilgjengelig. Uansett hvor gjenkjennelig gudstjenesten er fra sted til sted, vil det være noen som ikke kjenner den, og som har glede av et tydelig gudstjenesteprogram. I dag varierer det fra menighet til menighet hvordan og i hvilken grad denne informasjonen er tilgjengelig. Det finnes

flere måter å løse dette på; gjennom muntlig orientering i gudstjenesten, på ark eller på skjerm. Hovedsaken er uansett at informasjonen gjøres tilgjengelig for alle, og at man slipper å gjette seg til hvor den finnes. Det er viktig at behovene til de som for eksempel har hørsels- eller synshemninger også ivaretas gjennom universell utforming. Det er ønskelig at notemateriale til liturgi og salmer er tilgjengelig i alle gudstjenester.

Målet er at involvering også innebærer inkludering. Vi har forskjellige behov og forutsetninger, og forskjellige impulser. Det må også understrekes at menighetens liv er mer enn det som skjer søndag klokken elleve. "Involvering" må derfor ikke bli synonymt med "frivillig arbeid i gudstjenesten".

Samiske liturgier

Det har vært et gjentagende problem at arbeidet med samiske liturgier blir hengende etter i prosessen. Dette er uholdbart. UKM oppfordrer i mellomtiden alle menigheter til å ta i bruk de eksisterende samiske liturgier, liturgiske ledd og det store utvalget av samiske og kvenske salmer i Nos13. Dessuten oppfordres menighetene til å jobbe for økt bevissthet omkring samisk liturgisk tradisjon og til å markere samefolkets dag 6. februar. Dette kan gjøres ved at menighetene i et prosti samarbeider for å markere dagen med en gudstjeneste. UKM viser til Ressursheftet for markering av samefolkets dag 6. februar, som gir veiledning for å gjennomføre dette med barn fra 0-18år.¹¹

UKM 2018 oppfordrer menighetene til

- å arbeide for en større tilrettelegging av søndagsskole, kor- og kulturuttrykk og andre lokale aktivitetstilbud inn i det liturgiske forløp.
- å invitere og oppmuntre barn og ungdom til å komme med innspill til, evaluere, delta i og være med på å forme hovedgudstjenesten.
- å sørge for at informasjon om det praktiske i gudstjenesten gjøres tilgjengelig for alle som kommer til gudstjeneste.
- å jobbe videre med stedegenhet, i de former som fremtidige ordninger kommer til å åpne for.
- å lage gode og oversiktlige gudstjenesteprogram, slik at alle kan delta i gudstjenesten på lik linje. De menighetene som bruker tekst på skjerm oppfordres til den samme bevissthet ved utarbeiding av det som skal på skjerm.
- å jobbe for økt bevissthet og kunnskap omkring samisk liturgisk tradisjon, og ta i bruk tekster, liturgier og salmer med tilknytning til denne.
- å markere samefolkets dag 6. februar.
- å bruke et minoritetsspråk i alle gudstjenester.

¹¹ <https://ressursbanken.kirken.no/nb-NO/2017/markering-av-samisk-nasjonal dag/>

UKM oppfordrer Kirkemøtet til

- å sikre en mer enhetlig liturgi for Den norske kirke.
- å utarbeide retningslinjer som sikrer at informasjon om det praktiske i gudstjenesten gjøres tilgjengelig og utformes universelt, samt maler for oversiktlige gudstjenesteprogram.
- å åpne for at forordnede gudstjenester kan avvike fra hovedgudstjenesteordningen ved særlige anledninger eller utarbeide alternative ordninger for gudstjenesten.
- å så raskt som mulig få på plass samiske liturgier og prioritere ressurser til å oversette hovedgudstjenestens liturgi til de offisielle samiske språkene i Norge.

UKM ser positivt på det arbeidet som er gjort med liturgien så langt, og vil særlig trekke fram følgende:

- Det er positivt at liturgien blir mer enhetlig; særlig der gudstjenesterubrikkene gir spesielle regionvisninger og beskriver når menigheten skal sitte, stå, svare osv.
- Det er positivt at det fortsatt legges vekt på involvering; men det er viktig å understreke at dette skal skje på en inkluderende måte.

UKM 8/18 Frykt ikke? Kirkens møte med fremmedfrykt

Vedtak

Jesus kalte oss til å elske vår neste som oss selv, og å se den fremmede med Jesu blikk. Bibelen er full av mennesker som opplever å være på siden av samfunnet, det vil si at de er marginaliserte. Jesus løfter utsatte mennesker særlig frem, og vi som kirke er kalt til å følge Jesu eksempel.

Høsten 2017 vedtok Mellomkirkelig råd (MKR) å jobbe med noen av disse spørsmålene i arbeidet «Frykt ikke». Når UKM tar opp temaet, er det naturlig å bygge på arbeidet til MKR. Tidligere har UKM behandlet følgende saker: *UKM 8/16 - Hvem er så min neste* og *UKM 6/17 - Dialog i praksis*, og kommet med en resolusjon om flyktninger på UKM 2015.

UKM skal se på betydningen av fremmedfrykt og har særlig tatt opp følgende spørsmål i tilknytning til dette temaet: Hvordan påvirker fremmedfrykt samfunnet i dag? Hva sier Bibelen om «de fremmede»? Hvilke muligheter og utfordringer har Den norske kirke når det gjelder å møte fremmedfrykten i samfunnet?

Fremmedfrykt

Det er naturlig å ønske å være sammen med mennesker man har ting til felles med og å være litt skeptisk til mennesker som man opplever som annerledes. Når man kjenner på frykt, er det en naturlig reaksjon, som forteller oss at her er noe som kan være farlig. Denne frykten kan være rasjonell eller irrasjonell.

Alle mennesker erfarer fremmedfrykt, om enn i varierende grad. Fremmedfrykt defineres som en redsel eller fiendtlighet overfor noe fremmed. Fremmedfrykt skaper et skille mellom «oss» og «de andre». Det er tett knyttet til holdninger basert på mangelfull kunnskap. Det kan bidra til et negativt syn på noen mennesker og grupper. Slike holdninger kalles fordommer.

Fremmedfrykt kan komme til uttrykk på mange vis. Å se på noen som fremmed, kan ha sammenheng med grad av fordommer. Målet i vårt arbeid er ikke å gjøre «dem» mer lik «oss», men å gjøre noe med frykten for annerledesheten.

Hva skjer når fremmedfrykten tar overhånd og hindrer oss i å elske vår neste som oss selv? Eller når ledere utnytter fremmedfrykten for egen vinning, og bidrar til utviklingen av rasistiske og diskriminerende holdninger og lover?

Det er ikke nødvendigvis slik at fremmedfrykten i seg selv er et samfunnsproblem. Noen unge mennesker i Norge i dag opplever imidlertid fremmedfrykt som en reell utfordring i samfunnet,

derfor må den møtes slik at den kan snakkes om. Det er ungdom og unge voksne som skal leve med det som skjer i dag, og konsekvensene av fremmedfrykt i framtiden. Negative fordommer kan utvikles fra man er veldig ung, uten at man nødvendigvis er oppmerksom på det. Det er derfor viktig at unge mennesker tar tak i disse spørsmålene.

Fremmedfrykt i samfunnet

Populistisk nasjonalisme er på fremmarsj i Europa og flere steder i verden.¹² Det er en ideologi som fremmer én folkegruppes interesser og har tydelige skiller mellom "oss" og "dem". Det bidrar til fremmedfrykt og rasisme og går ut over marginaliserte grupper i samfunnet. Denne nasjonalismen kan føre til ekskludering, diskriminering eller dehumanisering av minoriteter, som enkelte populistiske politikere har begrunnet ut i fra en påstand om å ville beskytte kristne verdier. I Kirken enes vi om noe som går på tvers av etnisitet og landegrenser; derfor mener UKM 2018 at dette er en uheldig bruk av begrepet «kristen verdi».

Det finnes også tendenser til populistisk nasjonalisme i Norge, og det blir blant annet synlig i debatt om innvandring. En del mennesker kjenner på frykt for at høy innvandring vil gjøre det vanskeligere å få jobb, vil gjøre Norge mindre trygt og vil bidra til utvanning av norske og kristne verdier. Men hva er reell begrunnet frykt og hva er frykt som bunner i fordommer og fremmedfrykt? Det er dessuten vanskelig å vurdere hvor fremmedfrykten og fordommene slutter, og hvor rasismen begynner.

Mange av oss har opplevd å være en "fremmed" eller minoritet i en eller annen sammenheng. Å være kristen blant ikke-kristne er ett eksempel. Gjennom å være åpen og dele sin tro kan man erfare at man blir mindre fremmed for de ikke-kristne rundt seg.

Fremmedfrykt og fordommer er ikke bare en utfordring mellom ikke-etnisk norske og nordmenn. Samer i Norge lever med konsekvensene av en lang historie med brutal fornorskingsprosess, og kampen for likeverd pågår fremdeles. Undertrykkende politikk og holdninger kan bidra til at samer kjenner fremmedfrykt i møte med nordmenn. Blant nordmenn er det fortsatt myter og fordommer mot samer. Samtidig er det ikke nok kunnskapsformidling om samisk kultur i den norske skolen. Samer opplever å måtte formidle kunnskap om egen kultur, som mange samer har fått begrenset mulighet til å tilegne seg selv. Når samisk kultur gis plass i samfunnet kan det føre til at også andre kulturer gis plass. Samtidig er det en spenning i hvorvidt en norsk majoritetskultur vil gi rom for minoritetskulturer på bekostning av egen kultur.

Bibelen og «de fremmede»

Møtet med fremmede i de bibelske tekstene beskrives på samme måte som møte med fremmede beskrives i dag: Som truende, berikende, skremmende, utviklende og eksistensielt avgjørende.

Det er stort spenn i hvordan fremmede blir behandlet i Bibelen, med alt fra vold og utrydding og til grenseløs gjestfrihet og kjærlighet. I 5. Mosebok finner vi begge motiver i én og samme tale fra Moses til Israelsfolket i Moab.¹³ I det nye testamente utfordrer Jesus forestillinger om hvor grensen mellom «oss» og «dem» går, og viser oss hvordan vi skal møte mennesker på en forbilledlig måte.

¹² <https://forskning.no/kortnytt/vil-forhindre-populisme-med-mer-utdanning>

¹³ 5. Mosebok kap. 9-10

Ett eksempel er fortellingen i Johannes evangelium om Jesu møte med den samaritanske kvinnen ved brønnen¹⁴. Jesus venter på kvinnen som kommer til brønnen og ber henne om vann. Jesus trosser samtidens måte å forholde seg til den fremmede på, når han snakker med henne til tross for hennes posisjon som kvinne, marginalisert og minoritet. Å møte mennesker med Jesu blikk er å være oppsøkende, se og være til stede for hverandre, og på den måten anerkjenne den andres unike verdi.

Å møte mennesker med Jesu blikk betyr også å møte hverandre med nysgjerrighet, respekt og solidaritet, i erkennelsen av at man selv ikke sitter med hele sannheten. Et eksempel på dette kan man finne i fortellingen om Emmausvandrerne i Lukasevangeliet¹⁵. Den inkluderende måten de to disipler møter en fremmed på vei til Emmaus på, fører til ny innsikt. Det er ikke før de har invitert den fremmede til å bli værende hos dem, og han har delt brødet med dem, at de forstår at den fremmede er Jesus selv.

På samme måte som disiplene var opptatt av sine egne ting, kan også vi i dag gå glipp av muligheten til å møte Jesus i den fremmede. I dette ligger det at alle mennesker har noe å bidra med i fellesskapet, og når vi slipper hverandre til, kan vi alle oppleve å bli beriket.

Basert på prinsippene i vår kristne tro og Jesu eksempel, bør vi spre en fortelling om kjærlighet og håp som motsvar på den populistiske fortellingen om hat og frykt.

Utfordringer og muligheter for Den norske kirke

For å vurdere hvordan Den norske kirke bør møte fordommer og fremmedfiendtlige holdninger i samfunnet, kan det være nyttig å se på kirkens egen tradisjon og våre muligheter og utfordringer. UKM merker seg at kirken og kirkens medlemmer både blir utsatt for andres fremmedfrykt og selv er med på å spre fremmedfrykt. Vi vil her fokusere på utfordringer og muligheter kirken står overfor, og hva kirken kan bidra med for å møte fremmedfrykt på en god måte:

- Det er viktig å ta folks følelser og identitet på alvor, og gå i dialog, snarere enn å latterliggjøre eller se ned på mennesker som har «politisk ukorrekte» meninger. Vi må erkjenne og ta på alvor bekymringene til de av oss som føler seg truet av «de fremmede», enten det er på grunn av bekymringer om sikkerhet, jobb, økonomi og verdier
- Utfordre enkeltpersoner til å være åpne og respektfulle i møte med andre. Det er viktig å våge å utfordre seg selv og egne fordommer og arbeide med kristne verdier som gjestfrihet og solidaritet.
- Skape møteplasser og arenaer hvor folk kan bli kjent og bygge gode fellesskap. Trygghet er viktig i et godt fellesskap. Hvis man ikke er trygg i seg selv, er det lett å kjenne frykt når man blir utfordret. Egen frykt og usikkerhet kan bygges ned gjennom at den enkelte føler seg ivaretatt, og opplever at folk bryr seg på ordentlig. I et trygt fellesskap har vi tillit til hverandre slik at vi tør å være ærlige om hvem vi er, utfordre hverandre og ha dype samtaler om vanskelige tema uten å bli satt i bås. Flere kristne barne- og ungdomsorganisasjoner har allerede en struktur og en organisasjon som er egnet til dette.

¹⁴ Johannevangeliet kap. 4

¹⁵ Lukasevangeliet 24:13-35

- Skape trygge rom for samtale, diskusjon og dialog hvor folk kan møtes på tvers av bakgrunn (etnisitet, tro, kultur, politisk ståsted, alder og så videre). Kirken kan være det trygge rommet som gir en god ramme for å tørre å ha de vanskelige samtalene om fremmedfrykt. Trygge rom og dialog hører sammen. Her finnes allerede kirkelig ressursmaterieil man kan ta i bruk for å ha en god dialog.
- Formidle kunnskap for å utfordre myter og korrigere faktafeil om «den fremmede».¹⁶ Å ha høy utdanning betyr ikke nødvendigvis at man har kunnskap om andre kulturer, og utdannelse betyr ikke nødvendigvis dannelse. Å spre kunnskap er ikke nok, den må anvendes også.
- Utfordre holdninger og vise mangfold gjennom kunst og kultur, som f.eks. teater, sang, m.m. Kunstformen er ikke nok, da den kan være stereotyp i seg selv. Mennesker er forskjellige bak kunstuttrykket og derfor er menneskemøtet med kunstneren viktig. Det er nødvendig med kurs og kompetanseutvikling med andre kulturer som tema, også blant kirkelige ansatte.
- Kirken må erkjenne at den i dag representerer en majoritetskultur og at den strever med å uttrykke minoritetskulturer. Som minoritet representerer man en erfaring som er nødvendig for at kirken skal være hel. Likevel kan det være så utfordrende bare å tematisere det, at både majoriteten og minoritetene vegrer seg. Majoriteten kan i tillegg være redd for å trække feil.
- Bruke kirkens stemme i samfunnet til å utfordre urettferdige maktstrukturer. Dette kalles ofte for kirkens profetiske røst. Det finnes en grense for hva som er greit. Hvor skal vi sette grensa for hva vi som kirke kan stå inne for av utvikling i samfunnet og hva vi ikke kan være med på?

UKM utfordrer:

Menighetene til å

- invitere til en genuin dialog om fremmedfrykt.
- bruke eksisterende kirkelig ressursmaterieil og verktøy for å utfordre enkeltmenneskers holdninger og fordommer.
- ta inn samiske og andre minoriteters elementer for å uttrykke det kulturelle mangfoldet vi har i Den norske kirke.
- Være en tydelig røst i lokalsamfunnet mot fordomsfull fremmedfrykt.

Barne- og ungdomsorganisasjoner til å

- tematisere fremmedfrykt i sine organisasjoner.

Kirkemøtet til å

- å ta avstand fra teologier som bygger opp om fremmedfrykt og rasisme.
- ta tydelig avstand fra populistisk nasjonalisme og med tydelig stemme fremme likeverd og menneskerettigheter.

¹⁶ Ett eksempel er: <http://samiskmyteknuser.no/>

DEN NORSKE KIRKE

Ungdommens kirkemøte 2018

Regjering og Storting til å

- arbeide sammen for å endre urettferdige strukturer og systemer for
å sikre like rettigheter for alle.

UKM 09/18

Forslag til tema til fokussak til UKM 2019

Bakgrunn

Denne saken er en oppfølging av sak UKM 06/10: Kartlegginga syner at det kan vere vanskeleg å organisere UT i bispedøma slik at dette står i ein naturleg samanheng med UKM, og at ei viss samkøyring av saker hadde vore ønskjeleg. UKM vil derfor be Ufung om å prøve følgjande modell for og gje UT høve til å handsame sakene før dei sender sine delegater til UKM:

”På det aktuelle UKM lanserast eit tema som blir sak på det påfølgjande årets UKM. Denne saka tar UR attende til UT som får frie tyglar med tanke på korleis dei handsamar temaet. Handsaminga og vedtaket-/a blir sendt til Ufung før ferdigstilling av sakspapira til UKM. Viss mogleg ønskjer UKM at dette blir ein sak som skal på kyrkjemøtet. UKM bed Ufung leggje til rette for at val av tema blir ein prosess der det regionale leddet involverast og har medrårerett.”

Vedtak

UKM 2018 valgte som tema for fokussak til UKM 2019:

Rekruttering

Den norske kirke skal være tilstede i hele landet, som en landsdekkende folkekirke. Kirka har mye folk, over 3,7 millioner medlemmer, men skal kirkas nærvær opprettholdes i bygd og by, trenger vi ansatte. Og dem begynner det å bli vanskeligere å få tak i. Dette er ikke en unik situasjon for kirka – samfunnet har rekrutteringsutfordringer i mange yrker, blant annet knyttet opp mot at det er store kull som i disse dager blir pensjonister (Norgeshistoriens største barnekull ble født i 1946 og 1947). I 2016 viste statistikk at 29% av presteskapet i Den norske kirke var over 60 år, og ytterligere 30% mellom 50 og 59 år. Kullene som utdannes fra de teologiske lærestedene er ikke store nok til å fylle opp etter alle kateketene, diakonene, kantorene og prestene som blir borte, og stadig flere stillinger blir stående ubesatt eller må utlyses flere ganger. I 2014 var det 76 prester som gikk av, mens 41 ble ordinert. Hva skal kirka gjøre for å rekruttere flere unge mennesker til å velge kirkelig utdanning og yrkesliv? Hva må til for at du selv skulle vurdert å jobbe i kirka? Kirka trenger unge stemmer i sitt rekrutteringsarbeid, og sist UKM uttalte seg om dette var sak 4/15 – *Kalt til å kalle*.

Mulig vinkling på arbeidet frem til UKM 2018 kan være:

- Hvordan er situasjonen for rekruttering i vårt bispedømme/vår organisasjon?
- Hva skal til for at vi som ungdommer skal velge en yrkeskarriere i kirken?
- Hvordan kan ungdomsråd og organisasjoner være pådrivere for å rekruttere ungdom og unge voksne til å jobbe i kirken?

UKM 10.1/18 Resolusjon Støtte til Operasjon Dagsverk 2018

Operasjon Dagsverk er Norges største solidaritetsaksjon av, for og med ungdom. Den samler hvert år nærmere 100 000 skoleelever som gir en dag av sin utdanning for å løfte frem ungdom i andre land.

Pengene som jobbes inn av ungdom på OD-dagen, 1. november vil i år gå KFUK-KFUM Global sitt arbeid med palestinsk ungdom. Gjennom samarbeid med palestinske kristne humanitære partnere på Vestbredden og i Gaza vil årets OD fokusere på rettferdighet og fred. Under overskriften «Frihet til å leve» setter årets OD-prosjekt søkelys på palestinsk ungdom som er født inn i en konflikt de aldri var med på å starte, men som de må leve med konsekvensene av.

Hovedtemaene i årets operasjon dagsverk handler om å ta vare på barn og unges rettigheter og er derfor tett knyttet opp mot UKM 2018-saken *Kirkens ansvar for barns rettigheter*. UKM merker seg særlig følgende punkter i barnekonvensjonen som berøres.

Artikkel 37: Barn skal ikke straffes på en måte som skader dem.

Artikkel 2: Alle barn har rett til vern mot diskriminering.

Artikkel 13: Alle barn har rett til (...) å gi uttrykk for det de mener, så lenge det ikke bryter andre sine rettigheter.

Årets Operasjon Dagsverk fokuserer på tre hovedtemaer:

1. Frihet i hodet – unges psykiske helse

Midlene som samles inn på Operasjon Dagsverk i år vil gå til YMCA Øst-Jerusalems rehabiliteringsprogram som jobber med palestinsk ungdom som har sittet i israelske militærfengsel. Gjennom gruppesamtaler og individuell oppfølging lærer ungdom å håndtere stress, traumer og vanskelige opplevelser slik at de kan ta opp igjen utdanning eller komme seg ut i arbeidslivet.

2. Frihet fra diskriminering – likestilling i Palestina

Årets OD-prosjekt fokuserer på å utfordre kjønnsstereotyper og på at jenter skal få de samme mulighetene som gutter. Gjennom kampanjer og politisk påvirkningsarbeid både lokalt, nasjonalt og internasjonal vil kvinnekamp og jenters rett til deltakelse i beslutningsprosesser løftes frem.

3. Frihet til å påvirke – unge menneskers rettigheter

Dette handler om å bidra til at palestinsk ungdom skal få mulighet til å forme og påvirke det samfunnet de lever i, og å skape aktive samfunnsborgere som kjemper for rettferdig fred på en ikke-voldelig måte. Årets OD-prosjekt vil utruste ungdom til å tørre og si ifra og stå opp mot lovbrudd som begås – både av den israelske okkupasjonen, men og av sine egne palestinske myndigheter.

Gjennom ord og handling kjempet Jesus mot urettferdighet. Vi som kirke har en plikt til å aktivt arbeide for alle menneskers ukrenkelige verdi og rettigheter. Alle mennesker fortjener frihet til å leve, uansett politisk, religiøs, etnisk eller sosial tilhørighet. Dette er også i tråd med engasjementet som Mellomkirkelig råd og Den norske kirke har, i sitt arbeid for rettferdig fred.

Ungdommens Kirkemøte 2018 støtter årets OD-prosjekt og oppfordrer lokale, regionale og nasjonale kirkelige aktører til å bidra positivt til Operasjon Dagsverk 2018.

UKM 10.2/18 Resolusjon

Samiske barn og ungdoms rett til eget språk, identitet og kultur

Temaet for ungdommens kirkemøte 2018 er “hindre dem ikke” og setter fokus på barn og unges rettigheter. Det er dette temaet denne resolusjonen er utarbeidet på. Ungdommens kirkemøte i 2017 uttalte i vedtaket i saken Tro under press:

“Ungdommens kirkemøte ser med bekymring på at den samiske trospraksis, språk og kultur, tross gjentatte vedtak fra både Ungdommens kirkemøte, Kirkemøtet og andre organer, fortsatt er under press.” (UKM 08/17)

For barn og unge tilhørende en urfolksgruppe, er språk en svært viktig del av ens identitet. Den offisielle fornorskingspolitikken som ble ført i Norge frem til 1950-årene, har resultert til at veldig mange samiske barn og unge vokser opp uten tilknytning til sine samiske språk, og kjennskap til sin egen bakgrunn. Det er fremdeles tilknyttet stor skam blant mange eldre med samisk tilknytning, noe som gjør at mange samiske barn og unge ikke får kunnskap om sine røtter. Ved at samiske barn og ungdom ikke får tilstrekkelig tilgang til ens eget språk og kultur, blir deres rett til å utvikle en trygg samisk identitet hindret og de får dermed en oppvekst uten den samiske identitetsutviklingen som er avgjørende for senere i livet.

Samiske barn og unges tilgang til eget språk og kultur er under sterkt press, samtidig har Norge signert og ratifisert flere internasjonale avtaler som skal sikre deres rettigheter. Urfolk har et særlig vern gjennom ILO-konvensjon 169.

“Det skal settes i verk informasjonstiltak i alle sektorer av nasjonalsamfunnet, og særlig blant de grupper som er i mest direkte kontakt med vedkommende folk, for å fjerne eventuelle fordommer overfor disse folk. For å oppnå dette, skal det settes inn ressurser for å sikre at lærebøker i historie og læremidler for øvrig gir et rettferdig, korrekt og informativt bilde av disse folks samfunn og kultur.” (ILO 169.31)

UKM 2018 mener at dette ikke er oppfylt i tilstrekkelig grad, som hindrer samiske barn og unges rett til å bli kjent med egen kulturarv. UKM 2018 vil også sette fokus på at det ikke er satt inn ressurser for å sikre korrekt kunnskapsformidling. Mangel på kunnskap om samisk historie i Norge, fører til at fordommer blir forsterket.

Flere samiske barn og unge opplever i møte med norsk skole at deres rett til å lære eget språk ikke blir respektert eller ivaretatt. Nordsamisk er klassifisert som truet, mens sørsamisk og lulesamisk er klassifisert som alvorlig truet (Unesco, Atlas over truede språk, unesco.no/kultur/truede-sprak/).

UKM 2018 mener dette bryter med Norges forpliktelser til å bevare urfolks språk og ivareta urfolkarnas rett til å lære språket til den gruppen de tilhører (ILO Art. 28 1. og 3.)

DEN NORSKE KIRKE

Ungdommens kirkemøte 2018

- **UKM 2018** vil oppfordre regjeringen ved kunnskapsminister Jan Tore Sanner til å etterfølge sine forpliktelser i ILO 169.31 ved å forsikre seg om at lærebøker i norsk skole gir et rettferdig, korrekt og informativt bilde av samisk historie, samfunn og kultur.
- **UKM 2018** krever at det settes et større fokus på samisk historie og kultur i lærerutdanningen, med hensikt om å gi alle elever i norsk skole grunnleggende korrekt kunnskap og fordomsfrie holdninger til det samiske.
- **UKM 2018** krever at samisk kirkeliv og kultur tas inn i grunnutdanningen til kirkelige stillinger.
- **UKM 2018** mener at kirkemøtet, og de sentrale kirkelige råd må sette et større fokus på samiske barn og unges rettigheter, blant annet ved å gi mer midler til tiltak som retter seg mot samisk barn og ungdom.
- **UKM 2018** gir sin støtte og oppslutning til samiske barn og unges kamp om å bli hørt, slik at samiske barn og unges tilgang til deres rettigheter og til egen identitet, ikke blir hindret.

ILO-konvensjonen artikkel 169

ILO-konvensjonen om urfolk og stammefolk i selvstendige stater (ILO- 169) ble vedtatt på ILOs 76. arbeidskonferanse i Genève i juni 1989. Konvensjonen ble ratifisert av Norge som første stat 20. juni 1990.

Hovedmålsettingen til ILO-169 er å gi urfolk rett til å bevare sin identitet som folkegruppe, og at de skal ha rett til å bevare og videreutvikle sin livs-form og sin kultur på deres egne premisser, og at myndighetene skal ha plikt til aktivt å støtte dette arbeidet. ILO-169 er i tillegg det viktigste in-ternasjonalt bindende instrument som gjelder urfolks landrettigheter.

Delegater og observatører på Ungdommens kirkemøte 2018

Fornavn	Etternavn	Sendt fra	Rolle
Kjersti	Landmark	Oslo /KM18	delegat
Jofrid	Brennsæter	Oslo bispedømmeråd	delegat
Maren	Tangen	Oslo	delegat
Anders	Primstad	Oslo	delegat
Jørgen	Foss	Oslo bispedømmeråd	delegat
Telise	Gudevold Heksem	Borg	delegat
Thomas Granheim	Iversen	Borg	delegat
Maja	Osberg	Borg bispedømmeråd	delegat
Berit Skorge	Berntsen	Tunsberg	delegat
Inga Stoveland	Dekko	Tunsberg	delegat
Henrik	Wirak Onsrud	Tunsberg/KM18	delegat
Aksel Johan	Lund	Stavanger	delegat
Therese	Egebakken	Stavanger	delegat
Ingrid	Olsen	Sør-Hålogaland	delegat
Kristine	Sandtrøen	Sør-Hålogaland	delegat
Kristina	Bjåstad	Sør-Hålogaland bispedømmeråd	delegat
Are	Tjihkkom	Sør-Hålogaland - samisk	delegat
Åshild	Grimstad	Bjørgvin	delegat
Nora	Baartvedt	Bjørgvin bdr	delegat
Alan	Akali	Nidaros	delegat
Ole Andreas	Grøtte Børnes	Nidaros	delegat
Anna Malene	Jønsson	Nidaros, samisk delegat	delegat
Alex	Ramstad Døsvik	Nidaros bispedømmeråd	delegat
Mathilde	Ødegaard	Hamar	observatør
Louise	Knutsen	Hamar	delegat
Live	Reiss-Jacobsen	Hamar	delegat
Jonathan	Risung	Møre	delegat
Ylva Elisabeth	Bjørnes	Møre	delegat
May-Eldri	Hanssen	Nord-Hålogaland	delegat
Michael Andre	Fossmo	Nord-Hålogaland	delegat
Karen Helene	Bøhn Melhus	Agder og Telemark	delegat
Emilie	Hovland	KFUK-KFUM Speidere	delegat
Marianne	Skadal	KFUK-KFUM	delegat
Margrethe	Sundvoll	ACTA	delegat
Tobias	Wang	Laget	delegat
Anders	Hagen Jarmund	Ung Kirkesang	delegat
Øystein	Fidjeland	Ung Kirkesang	observatør
Marianne	Meling Kvamsøe	Norges kristelige studentforbund	delegat
Jone	Knudsen	NMS U	delegat
Signe	Hustrulid	NMS U	observatør
Ingjerd	Ropeid Andreassen	Feltprestkorpsset	observatør

DEN NORSKE KIRKE

Ungdommens kirkemøte 2018

Andreas Alexander	Fosby	Samisk ungdomsutvalg	delegat
Nordvang-Sandvold	Østerhagen	UFUNG	delegat/dirigent
Einar	Jønsson	UFUNG	delegat/komiteleder
May Bente Anita	Håve Smørvik	UFUNG	delegat/leder
Silje	Brennsæter	UFUNG	delegat/komiteleder
Olav	Antonsen	UFUNG	delegat/komiteleder
Nora	Mortensen	UFUNG	delegat/komiteleder
Oda	Røste Haugen	UFUNG	delegat/komiteleder
Fredrik			